

ex genesibus creatis, in quibus haud alius modus producendi similitudinem substantialem, nisi per naturæ distinctæ productionem, reperitur: hæc vero, cum imperfecta sit, in divina generatione est depuranda ab imperfectioribus, talisque nihilominus statuenda, quæ retineat rationem illius formalem, scilicet productionem veram, similitudinem, et naturam eandem.

Ad 2um. Quoad primum Assertum C. sed N. id sufficere ad generationem; cum requiratur relatio similitudinis, et quidem perfectæ, seu imaginis. Quoad secundum N. Spiritum sanctum vi processionis, ut productio est, accipere cognitionem essentialem Patris: unde et N. hanc esse Patris imaginem; cum intellectus notionalis eandem non producat (quod requiri ad imaginem diximus) sed potius præsupponat. Quoad tertium C. naturam communicari: communicatio autem formaliter non est processio, sed concomitanter se habet, et a processione divina in obliquo connotatur.

379. *Nec dicas 3°.* Etiam voluntas æque, ac amor dicunt similitudinem in suo termino. Primum colligitur; tum quia omne agens producit sibi simile in forma, per quam agit: tum quia voluntas simpliciter unit se cum objecto amato; voluntas autem infinita infinito modo: infinita autem unio est perfecta identitas amantis cum amato; adeoque plus quam similitudo. Secundum statuitur; tum quia similitudo est principium amoris: tum quia perfectissimus amor amicitiae, qualis est Spiritus sancti, facit vel supponit similitudinem in natura.

R. N. Ass. Intelligendo similitudinem perfectam et cum suis requisitis.

Ad 1um. R. quoad primum D. Omne agens producit sibi simile virtualiter, et secundum proportionem qualemcumque C. sibi simile formaliter, et secundum similitudinem specialem N. Postremum sola potentia assimilativa præstat. Quoad secundum D. Voluntas ex natura sua se unit objecto unione affectiva C. assimilativa sive naturali sive intentionali N. Identitas Spiritus sancti in natura cum Patre non provenit ex principio spirativo aut spiratione, utpote quæ terminum productum et personaliter distinctum exigunt; sed a simplicitate divina, quæ cum termino immanente unitatis identitatem postulat.

Ad 2um. R. quoad primum D. Similitudo est principium amoris objectivum et motivum C. subjectivum et productivum N. Ob similitudinem, imo ob identitatem summæ bonitatis, quam in se invicem Pater et Filius cognoscunt, moventur ad se amandum et ad spirandum Spiritum sanctum: productivum autem hujus principium est voluntas notionalis, potentia non assimilativa termini producti. Quoad secundum R. Spiritus sanctus, dicto modo, supponit similitudinem, formaliter autem non facit; quia non est terminus suo principio productivo formaliter similis.

380. *Observa.* Sententia, quæ pro ratione cur processio Verbi sit generatio, assignat *fœcunditatem naturæ*, admitti etiam potest tanquam explicans proprietatem divinæ generationis ac secundariam rationem: simpliciter tamen admittenda nec videtur sententia ipsa, nec fœcunditas hujusmodi, tanquam ratio formalis et proxima generationis. Nam, ut omittam alia, ratio generationis debet importare relationem realem geniti ad generantem:

fœcunditas naturæ autem, seu potentia spirandi, hanc relationem geniti ad generantem non importat, sed relationem spiratoris tantum ad terminum spiratum. Præterea Filius, qua Filius, seu generatio passiva debet realiter produci, generari et distingui a Patre: sed Filius, *ut fœcundus*, seu ut principium spirativum, nec realiter producitur, nec generatur, nec distinguitur a Patre. Denique Pater non constituitur formaliter in ratione Patris per virtutem spirativam Spiritus sancti, sed per generativam Verbi; ideoque formalitas principii spirativi non est ratio formalis et proxima Patris, qua talis; ergo nec formalitas spirativi, seu fœcunditas Verbi, est ratio formalis ac proxima Filii, qua talis; cum hæc, tanquam relationis terminus, deberet habere principium ejusdem rationis.

Accedit postremo quod PATRES Conc. *Florentini* non probaverint Verbum esse Filium, quia habet fœcunditatem ad producendum aliud suppositum, nec ad conceptum Filii, ut sic, requisierint fœcunditatem: sed e contra probarunt Verbum habere fœcunditatem ad producendum aliud suppositum, quia est Filius; et ad conceptum Filii postularunt, esse omnia, quæ Pater, præter esse Patrem; unde cum Pater in Divinis, præter esse Patrem, sit etiam spirator, etiam Filius spirator esse debeat: si autem per impossibile Pater spirator non foret, Verbum esset perfectissime Filius, quamvis aliud suppositum producere non posset. Sic enim in Litteris unionis cum Græcis (Lab. t. 13. p. 514. E.) definitur: *Quoniam omnia quæ Patris sunt, ipse Pater unigenito Filio suo gignendo dedit, præter esse Patrem; hoc ipsum, quod Spiritus sanctus procedit ex Filio, ipse Filius a Patre æternaliter habet, a quo æternaliter etiam genitus est.* Ex quo facile solvitur, quod a quibusdam tanquam oppositum ex Scheda Latinorum in Collat. ultim. ad Græcos missa adducitur; quodque alii, inserta particula *non*, aut commutata cum pronomine *eum*, dicunt corruptum, nos autem plane in Actis hujus Concilii reperire ac legere non potuimus.

ARTICULUS III.

QUIBUSNAM PROPRIETATIBUS CONSTITUANTUR PERSONÆ DIVINÆ?

381. *Nota.* Præter naturam divinam eandem, unam et communem in omnibus, dari in Personis divinis prædicata alia ac propria, patet ex Personarum mutua inter se distinctione: hinc easdem constitui illa natura et his proprietatibus consequitur, propterea quod *tum* consurgat ex utroque naturæ rationalis individua substantia; *tum* unamquamque personam, simul ac naturam divinam inconvertibiliter possidet, per proprietatem figurari SOPHON. in ep. sub Act. 11. Conc. Constantinopol. III. recitata (Lab. t. 6. p. 861. E.), et ex divina substantia ac proprietate constare JOAN. THEOL. in Sess. 19. Conc. Florent. (Lab. t. 13. p. 279. A.) dixerint. Hanc porro divinarum Personarum constitutionem esse quidem realem ex parte constituti et constituentium, non tamen ex parte modi constituendi, facile intelligitur ex dictis tam de Personis et Relationibus realibus, quam de distinctione rationis tantum inter essentiam et proprietates constituta. Quænam tandem proprietates sint, quæ cum natura hanc constitutionem perficiant,

hic demum quaeritur. Hujus vero quaestionis primus est sensus: An proprietates Personam constituentes sint aliquid absolutum, aut relativum? circa quem tamen magna nunc quidem nequit esse controversia; cum pro relativo contra antiquatam Joannis de Ripa et Guilelmi Parisiensis opinionem stet communis omnium et certa sententia.

Fundatur non tantum in modo loquendi Scripturae, Conciliorum et Patrum, Personas divinas semper nominibus relativis exprimente; sed tum in disertis verbis Conc. Toletani XI. in Praef. (Lab. t. 6. p. 542. D.) sic loquentis: *In relatione Personarum numerus cernitur... hoc solum numerum insinuant, quod ad invicem sunt: et in hoc numero carent, quod ad se sunt:* tum in axioma triplici Theologico. Primum expressit BOET. L. de Trin. c. 6. hoc tenore: *Relatio multiplicat Trinitatem;* JOANNES autem THEOLOGUS in Conc. Florentino Sess. 18. (Lab. t. 13. p. 254. B.) *tanquam apud omnes Graecos et Latinos Doctores pervulgatum protulit. Secundum* edidit ANSEL. L. de Incarn. ita scribens: *In Divinis omnia sunt unum, ubi non obviat relationis oppositio;* Eugenius IV. autem itidem in Florentino Decreto pro Jacobitis adoptatum inseruit. Tertium ratio manifesta persuadet, docens, omnem distinctionem oriri, vel ex limitatione, vel oppositione relativa. Prior modus, quo aliud limitatur in suo genere perfectionis ab alio intra idem genus, locum habere nequit in Deo, tanquam ente infinito in omni genere perfectionis: posterior, quo genus unius perfectionis differt et distinguitur ab alio genere, praedicatis quibusdam divinis non repugnat. Unde quaestionis sensus secundus hic est: Sub quam formalitate aut consideratione proprietatis relativa constituat rationem Personae in Divinis?

Pro hujus erotematis intelligentia observanda sunt:

1°. Eadem proprietates potest esse personalis, seu hypostatica, relativa et notionalis: ideoque Paternitatem, Filiationem et Spirationem passivam in triplici hac proprietatum classe superius reposuimus.

2°. Cum notionalis proprietates serviat praecipue ad notificandum, et consideretur praecise ad distinctum rei conceptum mentibus cognoscentium ingendum; ea ad praesentem controversiam, qua de constitutione Personae intrinseca agitur, non admodum refert.

3°. Proprietates eadem spectari potest secundum esse in, sive quod dicit absolute et praecise ad naturam divinam, cui per identitatem est immanens; et secundum esse ad, sive quod dicit relative et ad terminum vel principium, cui opponitur.

4°. Processio et origo formalis in divinis, licet communius accipiatur vel principiative vel terminative, neque a principio vel termino distinguatur distinctione rationis ratiocinatae, cum eadem cum illis connotata respiciat; potest tamen, juxta nostrum imperfectum concipiendi modum, etiam accipi omnino formaliter, quasi in fieri, et per modum viae a principio ad terminum; sicque distinguitur distinctione rationis ratiocinantis.

5°. Posita hac conceptuum qualicumque differentia, potest proprietates relativa producentis, v. g. Paternitas, secundum originem formalem activam concipi in triplici signo rationis: et quidem in primo, ut vis generativa, vel ut principium summe determinatum ad habendum Filium; ubi intelligitur relatio transcendentalis: in secundo, ut actualis generatio, vel ut principium actu generans Filium; ubi intelligitur quasi praedicamentalis:

proprie enim praedicamentalis non est; cum omnia hic sint essentialia et necessaria: in tertio, ut completa generatio, vel ut principium habens Filium in facto esse; ubi praesupponitur relatio quasi praedicamentalis.

6°. Ex adverso proprietates relativa procedentis, v. g. Filiatio, secundum originem formalem passivam accepta, cum essentialiter dicat Personam productam, concipitur secundum sequentia signa, in quorum primo est nativitas in fieri, in secundo nativitas actualis et constitutio Filii, seu relatio actu procedentis a Patre, in tertio nativitas in facto esse et jam peracta.

Ex his omnibus duo praesertim in controversiam vocantur: 1°. An Personae constituantur per proprietates vel absolute et secundum esse in, vel relative et secundum esse ad acceptas? 2°. An, si constituantur per proprietates relative acceptas, id fiat per propriam formalitatem relationis, an vero formaliter per rationem originis? ad utrumque breviter respondebimus; quia in priori afferuntur a quibusdam reliquiis ex opinione, quam antiquatam diximus; in posteriori autem Patrum elogia evidenter ambigua.

382. Dico I. Personae divinae non constituuntur formaliter per proprietates sub ratione formalitatis absoluta et secundum esse in, sed sub ratione formalitatis relativae et secundum esse ad acceptas.

Prob. Juxta S. AUG. L. 5. de Trin. c. 5. in Deo non tantum nihil est, nisi substantia et relatio; sed etiam, quidquid ad se et non ad aliud dicitur, ad essentiam, seu substantiam pertinet: unde etiam post subjungit: *Si, quod dicitur Pater, ad seipsum diceretur, non ad Filium; et quod dicitur Filius, ad seipsum diceretur, non ad Patrem; secundum substantiam diceretur et ille Pater, et ille Filius: sed quia et Pater non dicitur Pater nisi ex eo quod est ei Filius, et Filius non dicitur nisi ex eo quod habet Patrem, non secundum substantiam haec dicuntur;* et cap. 8. repetit: *Quidquid in Trinitate ad se dicitur, substantialiter dicitur.* Ergo, cum proprietates, sub ratione formalitatis absoluta et secundum esse in accepta, dicatur ad se et non ad aliud, pertinet ad essentiam et substantiam, nec tanquam ratio substantiae determinativa, et Personae formaliter constitutiva haberi potest.

Conf. 1. Quod formaliter tribuit rationem incommunicabilitatis, Personam constituit formaliter; utpote quae est substantia individua seu incommunicabilis: sed proprietates, sub ratione formalitatis relativae, formaliter tribuit rationem incommunicabilitatis; quia ubi non obviat in Divinis oppositio relationis, manet communicabilitas, ut patet tum in virtute spirativa, Patri et Filio communi juxta omnes, tum in subsistentia Dei absoluta, juxta suos patronos Personis omnibus communi; ac proinde neutris Personas formaliter constituentibus; ergo.

Conf. 2. Principium rei formaliter constitutum debet etiam illius esse formaliter distinctivum a re qualibet alia; quia quod formaliter rem constituit in sua entitate, debet eandem sic etiam constituere in sua unitate, et hinc quoque in sua indistinctione in se et distinctione a quolibet alio, qui est unitatis conceptus: sed sola consideratio proprietatis secundum esse ad habet conceptum formaliter distinctivi; quia consideratio secundum esse in est conceptus non exclusivus, sed praecisivus ab apposito sive ut termino, sive ut correlativo; ergo.

Conf. 3. Conceptus explicitus et distinctus Personarum divinarum est conceptus Patris, Filii et Spiritus sancti, seu spirati : sed hic conceptus est formaliter relativus ; ergo.

383. *Dico II.* Personæ divinæ formaliter constituuntur per proprietates relativas, prout hæ dicunt relationem, non autem ut originem formalem exprimunt.

Prob. Hæc enim est accuratior phrasis Patrum et Doctorum ; ex quibus NAZIAN. Or. 29. n. 16. ait : *Nec enim essentiæ nomen est Pater, nec actionis ; sed relationem eam indicat, quam Pater erga Filium habet, vel Filius erga Patrem ;* BASIL. L. 2. cont. Eunom. n. 5. *Patris et Filii nomina solam, quam inter se habent, habitudinem ostendunt.* BESSARION autem in Oratione pro unione ad Græcos in Concilio Flor. habita c. 6. (Labb. t. 13. p. 426. C.) sic loquitur : *Relatio et origo, etsi secundum modum intelligendi differunt (siquidem origo significatur per modum actus, ut generatio ; relatio vero per modum formæ, ut Paternitas), re tamen non differunt. Ideo utroque quidem modo distinguuntur Personæ ; prius tamen et principaliter, secundum modum intelligendi, per relationes, per quas etiam constituuntur Personæ ; consequenter autem per diversum processuum modum sive originem. Non enim generare et genitum esse, quod est originis, constituit principaliter Personam ; sed paternitas et filiatio, sive Patrem et Filium esse, quod relationis est. Sed quia relatio et origo idem sunt re, et relatio consequitur originem ; ideo utroque quidem modo distinguuntur divinæ Personæ ; sed principaliter relatione, sive proprietatibus etc.*

Conf. 1. Forma constituens Personam concipi debet ut aliquid Personæ intrinsicum, fixum et permanentem existens ; quod ipsa perseitas æque ac subsistentiæ ratio videtur exigere : sed nihil hujusmodi apparet in conceptu originis formalis ; quæ vel ut via a principio, vel ut via ad terminum, ideoque tanquam aliquid principio ac termino extraneum repræsentatur, et per modum actionis aut fluxus concipitur ; nullum tamen eorum abludivit a conceptu relationis, quæ in Personâ producente supponitur ante originem, in procedente autem post originem habetur ; ergo.

Conf. 2. Ratione Personarum *producentium* universim : Theologorum axioma, in Sess. Flor. 19. adoptatum, dicit : *Actiones sunt suppositorum ;* ergo origines, quæ actiones sunt, non constituunt, sed, secundum nostrum intelligendi modum, supposita jam supponunt. *Speciatim de Paternitate :* hæc enim in Divinis, ut relatio transcendentalis, ab actione ipsa non constituitur ; et ut principium quo proximum generationis ante originem præsupponitur ; et ut subsistens forma antecedit terminum ejusque productionem. De spiratione autem activa, cum constet ne hanc quidem constituere Patrem aut Filium, sed secundum rationem supponere jam constitutos per paternitatem ac filiationem, multo minus origo vel actio spirativa tanquam illarum Personarum forma constitutiva cogitari poterit.

Conf. 3. Ratione Personarum *procedentium :* hæc enim in conceptu formali universim dicunt rationem termini et producti ; specialim autem rationem vel Verbi, vel Spiritus subsistentis : sed certum est viam ad terminum, productionem in fieri, actionem dictionis aut amoris adhuc quasi fluentem,

anteire, non constituere terminum ipsum, productum completum, et Verbum ac Spiritum perfectum ; ergo.

384. *Obj. cont. 1^{am}.* Persona divina non exigit constitui *relativo ;* tum quia in definitione personæ nulla importatur relatio : tum quia persona creata absoluto constituitur : imo non patitur constitutionem sui *ex relativo ;* tum quia, ut unum et existens per se, nequit ex prædicato duplicis generis, absoluto scilicet, qualis est natura, et relativo, qualis foret proprietas, fieri : tum quia ut subsistens seu existens in se, dicit formam, quæ naturam ultimo complet, et hinc ad se, non vero ad aliud esse intelligitur.

R. Ad 1^{am} p. prob. 1^{am}. D. In definitione personæ ut sic, seu communi tam create quam increatæ, non importatur relatio *C.* in definitione personæ in specie, scilicet increatæ, seu divinæ *N.* Distinctionis hujus *ratio,* et ad *prob. 2^{am}.* *Disparitas* est, quia persona *creata* est finita ac limitata, adeoque distingui propter limitationem potest, et hinc etiam per absolutas perfectiones, ob hanc rationem se invicem excludentes, constitui ; Persona autem *divina* infinita ac illimitata est, in eaque omnia absoluta sunt communia, adeoque per illa distingui nequit ; ergo sicut ad distinctionem hic requiritur relationis oppositio, sic et ad constitutionem Personæ, quæ incommunicabilis substantia definitur ; ergo in divinæ Personæ definitione debet saltem formaliter implicite importari relatio, utpote incommunicabilitatem hic unice efficiens.

Ad 2^{am} p. prob. 1^{am}. D. Unum per se constitui nequit ex absoluto et relativo prædicamentali *C.* et relativo transcendentali, quale etiam in creatura relate ad Deum invenitur. *N.* Relatio autem, divinas Personas formaliter constituens, est transcendentalis, utpote essentialis, necessaria, æterna ; et quasi prædicamentalem vel præcedit, vel sequitur in signis rationis supra propositis. *Ad prob. 2^{am}. D.* Dicit formam, quæ naturam ultimo complet, complemento personæ cuilibet proportionato, et hinc in Divinis relativo *C.* semper absoluto *N.* Complementum autem *relativum* non est ita ad se, ut non sit ad aliud.

Inst. 1. Relatio præsupponit suppositum jam constitutum ; tum quia exigit extrema jam distincta, et consequenter constituta : tum quia, sicut terminatur ad absolutum, cum juxta Philosophum L. 5. Phys. *non sit motus per se ad aliquid,* sic etiam absolutum refert.

R. N. Ass. Ad prob. 1^{am}. D. Relatio prædicamentalis et accidentalis exigit extrema jam distincta et hinc constituta, utpote quæ velut accidens his tanquam entibus completis supervenit *C.* transcendentalis et essentialis *N.* Hæc enim extrema sub conceptu respectivo formaliter constituit, distinguit ac refert ; uti etiam in abalietate respectu creaturæ manifestum est. Similis resp. tenet *ad prob. 2^{am}.* in qua Philosophus loquitur de mera relatione prædicamentali, et quæ purus est respectus, per se ab agente non intentus.

Inst. 2. Quod refertur, prius est ad se, quam ad aliud ; tum quia, juxta S. AUG. L. 7. de Trin. c. 1. n. 2. *Si Pater non est aliquid ad se ipsum, non est omnino, qui relative dicatur :* tum quia esse ad se dicit intrinsicum, esse autem ad aliud connotat extrinsecum ; ergo cum referatur suppositum constitutum, non autem natura sola, aut sola proprietas, illud per proprietatem

secundum esse in seu ad naturam, aut ad se acceptam formaliter constituitur.

R. D. Quod refertur relatione prædicamentali, et tanquam ens in suo conceptu primario absolutum, prius est ad se, quam ad aliud C. quod refertur relatione transcendentali, et tanquam ens in conceptu primario relativum *subd.* prius est ad se secundum aliquid sui C. secundum se totum N. Pater autem, Filius et Spiritus sanctus formaliter et secundum conceptum primarium sunt quid respectivum, et hinc qua tales non sunt prius ad se, quam ad aliud; quamvis possint prius ad se dici secundum aliquid sui, scilicet secundum essentiam divinam.

Ad prob. 1^{am}. R. AUGUSTINUM hoc modo intelligendum, eumque loqui de essentia, secundum quam, velut aliquid sui, dicitur Pater ad se, patet ex verbis subiunctis: *Ullo modo ita putandum est, Patrem non dici aliquid ad seipsum, sed quidquid dicitur ad Filium dici; eundem vero Filium et ad seipsum dici et ad Patrem, cum dicitur magnitudo magna et virtus potens, utique ad seipsum, et magnitudo atque virtus magni et potentis Patris, qua Pater magnus potens est.*

Ad prob. 2^{am}. D. Esse ad se absolutum dicitur intrinsecum C. relativum *subd.* dicitur intrinsecum, excludendo terminum N. excludendo aliquid impertinens vel accidens C. Extrinsecum autem, quod hic connotatur, est terminus incommunicabilitatis, non complementum qualecumque.

385. Obj. cont. 2^{am}. Patres constitutionem ac distinctionem Personarum divinarum tribuunt originibus; uti ATHAN. Or. 4. cont. Arian. n. 24. ita loquens: *Quod ex Patre est, Filius utique est*; HILAR. L. 9. de Trinit. n. 38. Filium vocat nativitatem: *Reddenda, ait, apud seipsum Patri erat unitas sua, ut naturæ suæ nativitas in se rursus glorificanda resideret*; DAMASC. Or. 1. de Nat. B. V. n. 5: *Filio gigni personalis sola proprietas est*; et alii ap. Ruiz hic Disp. 38. et 84. etc. ergo.

R. 1°. Præter plerosque alios, iidem Patres oppositi proprietates relativas assignant tanquam constitutiva Personarum. Sic ATHAN. Dial. 1. de Trin. n. 15. inquit. *Quando tres hypostases dicimus Patris, Filii et Spiritus sancti, vere dicimus proprietatum differentias in hypostasi, non autem in essentia*; HILAR. L. 11. de Trin. n. 1. *Unicuique proprium est ut unus sit, vel Patri esse quod Pater est, vel Filio esse quod Filius est: et id quod uterque in proprietate sua unus est*; DAMASC. L. 1. de fid. c. 11. (al. 8. opp. t. 2. p. 139. D. ed. Venet. 1748.): *Unum agnoscimus Deum, in solis quidem proprietatibus paternitatis, filiationis, processioneis secundum causam et causale; et personalem perfectionem differentiam intelligimus.*

R. 2°. D. Patres originibus in sensu reali tribuunt constitutionem et distinctionem Personarum C. in sensu formali *subd.* tribuunt originibus, tanquam conditionibus necessariis ad multiplicationem Personarum C. tanquam formis propriis et intrinsece constituentibus quamlibet Personam in suo esse personali N. Priores modos indicant Patres, dum de originibus loquuntur, idemque D. THOM. p. 1. q. 34. et seqq. intelligit, cætera nobiscum consentiens.

Inst. Per id formaliter constituitur persona, quod secundum nostrum modum concipiendi primum illius est prædicatum relativum, differentiale ac proprium: sed huiusmodi prædicatum respectu Patris est origo activa,

respectu Filii et Spiritus sancti passiva; quia prius concipitur Pater generare Filium, quam habere paternitatem in generatione activa fundatam: et prius est generari et spirari passive, quam genitum aut spiratum in facto esse; ergo. Conf. Relationes genitoris et geniti saltem formaliter habentur per origines; ergo sicut Filius non constituitur per rationem generabilitatis, sic nec Pater constituitur per rationem generativi; ergo.

R. D. M. Per illud persona formaliter constituitur, quod secundum nostrum concipiendi modum est illius prædicatum relativum, differentiale ac proprium, habens se per modum formæ stantis ac permanentis, seu in ratione principii vel termini C. habens se per modum viæ a principio ad terminum, seu in ratione actionis vel passionis N. Postremum, non autem prius congruit *originibus*. Quod additur de paternitate fundata in generatione activa, non est is conceptus primarius Patris, sed secundarius duntaxat et consequens.

Ad Conf. R. Quoad 1^{am}. Genitoris quidem, h. e. actu generantis ratio per originem habetur; hæc tamen formaliter non constituit Patris personam, sed id præstat vis generativa, quæ originem præcedit: e contra ratio geniti constituit quidem personam Filii, ea tamen non habetur formaliter per originem passivam, quam scilicet nativitas actualis præsupponit. Ratio utriusque, et hinc ad 2^{am}. *Disparitas* est, quia generatio activa præsupponit suppositum producens, cum actiones sint suppositorum; præterea etiam generativum, qua tale, est quid reale: generatio autem passiva non supponit suppositum jam productum; et generabile adhuc necdum est actu quid reale: adeoque Pater per prius constitui potest, non autem Filius per posterius.

386. *Observa.* Quanquam ex dictis omnis proprietas personalis, seu hypostatica, sit relativa; tamen nec omnis relativa, nec omnis notionalis proprietas est hypostatica seu personalis. Cum enim hæc per modum determinantis ad esse personale, proprium ac incommunicabile, concurrere debeat; illius ratio et formalitas nec innascibilitati, nec spirationi activæ congruit. Non innascibilitati; quia juxta AUG. L. 5. de Trin. c. 6. *Nec ideo quisque pater quia ingenuus; nec ingenuus ideo quia pater*: adeoque ab innascibilitate Pater in esse Patris ac Personæ nec determinatur, nec constituitur. Neque etiam spirationi activæ; quamvis enim hæc propria sit Patri et Filio: tamen nec illum in esse Patris, nec hunc in esse Filii determinat; alioqui, cum utriusque sit communis, Pater esset Filius, et vicissim Filio paternitas conveniret. Unde habet se respectu utriusque, sicut essentia, commune pluribus, et determinabile: dumque constituit Patrem et Filium in esse spiratoris distincti a Spiritu sancto, illis suppositis in sua Persona jam constitutis concipitur supervenire hæc relatio, tanquam perficiens explicitam eorum distinctionem. Sed de his forsitan inf.

QUÆRES: *An præter tres subsistentias relativas detur in Deo subsistentia absoluta, tribus Personis communis?*

387. *Dico.* Præter subsistentias relativas, non datur in Deo subsistentia absoluta.

Prob. I. AUCTORITATE. 1°, Patres 4. ejusmodi subsistentiam discrete negant;

sic CYR. ALEX. L. 8. Thes. (opp. l. 3. p. 61. B.) ait: *Si voluntas Dei substantia sit, et per se subsistat, quomodo Filius unigenitus erit, cum sit tertius a Patre? præcedit enim eum voluntas talis secundum vos*; HILAR. L. de Syn. n. 64. *Confitemur sane in Spiritus sancti dono..... non unum subsistentem, sed substantiam non differentem*; DAMASC. in ep. de Trisagio (opp. p. 725. D. ed. Billii, Paris. 1619.) : *Particularia non communicantur; communia autem ab unoquoque particularium participantur, sed unice et communiter: non est autem ipsorum communis una hypostasis; Deitas autem communiter est trium hypostasium una existens*; SOPHRON. in ep. nuper laudata (Labb. t. 6. p. 857. C.) scribit. *Neque secundum quod Trinitas unus Deus est, et agnoscitur, et subsistentiæ tres pronuntiantur, et tres obsecrantur Personæ... dicitur coarctatus, sive compositus, vel confusus, et in unam seipsum colligens subsistentiam, in unamque coercens non numerandam Personam; ergo.*

2º. *Iidem omnem subsistentiam volunt esse quid speciale, proprium, ac distinctum*; sic NYSSEN. in Or. Catech. c. 1. (opp. t. 3. p. 47. D.) *Dei Verbum eo quidem, quod per se consistit, distinctum est ac divisum ab illo, ex quo habet quod consistat*; THEODORET. Dial. Immutabilis 1. (opp. t. 4. p. 4. D. 3. edit. Sirmondi) : *Si Patrum doctrina spectetur, quam habet differentiam commune et proprium, vel genus et species ac individuum, eandem habet substantia et hypostasis.*

3º. Præter hypostases, personas et relationes non admiserunt Patres aliud in Deo, quam essentiam, naturam et substantiam. Sic CYR. ALEX. Dial. 3. de Trin. (opp. t. 5. p. 491. C.) inquit : *Omnis fidei nostræ sermo huc tendit, ut unam quidem videamus Deitatis naturam, quæ sit in tribus subsistentiis propriis*; SOPHRON. in ep. cit. *Trinitatem pro tribus subsistentiis, unitatem autem propter singularitatem Deitatis.* Cujus verba usurpavit THEODORUS HIEROS. in litteris synodic. infra citandis. In NICÆN. II. TARASIVS in Prof. fid. (Labb. t. 7. p. 163. B.) confitetur, *unam Deitatem in tribus subsistentiis indivisim discretam, et distinctim unitam*; et ibidem (p. 178. B.) THEODOR. Patr. Hierosol. in litteris scribit : *Trinitatem in tribus inconfusis subsistentiis, nec alium Deum unum, præter tres personas, cognoscimus etc.*

Prob. II. RATIONE. Effectus formalis subsistentiæ est reddere naturam ultimo completam, constituere suppositum, et facere illud incommunicabile alteri supposito : sed nihil istorum facit subsistentia illa absoluta. Nam 1º. naturam non complet ultimo; nam communicata ipsa Personis tribus ulterius per illas completeretur. 2º. Personam non constituit; cum quaternitas Personarum alias in Deo foret admittenda : 3º. non reddit naturam, etiam ut absolute subsistentem, incommunicabilem; quia sicut reliqua in Divinis absoluta, sic etiam hæc subsistentia foret communis Trinitati; ergo.

388. *Observa.* Haud meliora sunt argumenta, quæ a quibusdam pro absoluta in Deo subsistentia ex Traditione colliguntur. Eorum enim alia fundantur in lectione mendosa. Hujusmodi est illa pericopæ epistolæ AGATHONIS ad Legatos : *Confitemur non trium nominum subsistentiam, sed trium personarum unam subsistentiam*; rectius enim alia exemplaria, contextu hujus et collatione alterius epistolæ id exigente, habent unam substantiam. Item, dum in latina versione fragmenti epistolæ, quam LIBERIUS ad ATHAN. dedit, ponitur una substantia, interpret vocem hypostasis græcam exponere

deberat per subsistentiam, si ad sensum et usum hujus vocabuli attendisset. Denique dum ex BAS. hom. 27. recitatur : *Spiritus ex Deo promanans ejusdem cum illo subsistentiæ*; in proprio textus loco, qui est L. 5. cont. Eunom. sub finem legitur : *Verum ipse, (Spiritus) a Deo manans subsistit.*

Alia ortum habent ex ambigua significatione vocabuli. Sic enim unam tantum in Deo hypostasin statuerunt ATHAN., EPIPH., HIERON., Sardicensis et alii, dum necdum explorata fuerat significatio hujus vocis, ac singulariter applicata supposito; ipsi autem intelligebant ea voce essentiam, et hinc tres hypostases negabant. Sic rursus HILAR. L. 5. et 7. de Trin., BOET. L. de duab. Natur., ANASTASIUS PATR. in compend. fidei expositione Deitati tribuunt subsistentiam, usurpando hanc vocem pro existentia vel a se, vel per se seu substantia : similiter AUG. L. 7. de Trin. c. 4. et 5. Deum ad se ipsum subsistere dixit, non probando subsistentiam in Deo absolutam, sed unicam Deitatis substantiam, seu entitatem substantialem. Denique Concilii Rhemensis professio : *Credimus simpliciter naturam divinitatis esse Deum, nec aliquo sensu catholico posse negari, quin divinitas sit Deus, et Deus divinitas*; damnat errorem Gilberti, inter concreta et abstracta divina ante intellectus operam distinguentis; neutiquam vero per Deum intelligi absolutam subsistentiam indicat.

CAPUT II.

DE PERSONIS DIVINIS IN PARTICULARI.

ARTICULUS I.

QUENAM SPECIALIA NOMINA PERSONIS DIVINIS TRIBUANTUR?

389. *Dico I.* Prima Persona proprie dicitur Pater respectu secundæ Personæ; principium, fons, origo aut caput respectu Personarum secundæ ac tertiæ; quin et causa, vel auctor respectu earundem : Pater autem respectu creaturarum appropriative; fons, origo, radix, aut caput Deitatis tantum improprie.

Ratio primi. Scriptura hoc nomen ad designandam primam Personam usurpat sæpius, maxime autem Matth. 28. 19. *Baptizantes eos in nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti* : Fides autem docet Personam primam solam generasse Personam secundam, ac generare posse. Ratio secundi. Vocabulum primum ab ATHAN. Or. 1. cont. Arian., n. 14., BASIL. hom. 24. cont. Sabel. n. 4., AUG. L. 5. de Trin. c. 14., Conc. Lugdun. II. et Florent., reliqua vero a TERTUL. L. cont. Prax., ATHAN. Or. cont. Greg. Sabel., BASIL. hom. cit., AMBR. L. 4. de fid. c. 5. et aliis fuerunt attributa Patri : notio autem vocabulorum eidem convenit, tanquam a quo Personæ reliquæ suam ducunt originem. Ratio tertiæ. Utrumque nomen a plerisque Græcis; inter Latinos autem ab HILAR. LL. de Trin. ac de Synod.; et ab AUG. L. 83. QQ. q. 16. et L. 2. cont. Maximin. c. 5. et 14. Patri adscribuntur : Causæ etiam